

Dr. Onur Yılmaz

GEMİLERİN İHTİYATİ HACZİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GEMİLERİN İHTİYATİ HACZİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER, GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA OLARAK GEMİLERİN İHTİYATİ HACZİ VE ŞARTLARI

I. İHTİYATİ HACZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	7
A. Tarihçe.....	7
1. Genel Olarak	7
2. Kıta Avrupası Hukuku	8
a. Kanunlaşma Öncesi.....	8
b. Kanunlaşma Hareketleri	10
3. Ortak Hukuk	12
a. Kanunlaşma Öncesi.....	12
b. Kanunlaşma Hareketleri	19
B. Kaynaklar	20
1. Milletlerarası Konvansiyonlar.....	20
a. 1952 tarihli Brüksel Konvansiyonu	20
aa. Hazırlık Süreci.....	20
bb. Gemilerin İhtiyati Haczi Konvansiyon Taslağına İlişkin Uluslararası Düzeyde Yapılan Çalışmalar.....	22
b. 1999 tarihli Cenevre Konvansiyonu.....	26

aa. CMI Çalışması	26
bb. Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği ile İlgili Konular Üzerine Ortak Hükümetler Arası Uzmanlar Grubu (JIGE)	27
aaa. 5-9 Aralık 1994 Toplantısı (JIGE 7. Oturumu) ..	28
bbb. 7 ve 8 Ekim 1995 Toplantısı (JIGE 8. Oturumu)	29
ccc. 2-6 Aralık 1996 Toplantısı (JIGE 9. Oturumu) ..	30
ddd. Cenevre Diplomatik Konferansı (1-12 Mart 1999)	30
2. Ulusal Düzenlemeler	31
a. 6267 Sayılı Kanun Dönemi	31
aa. Genel Olarak	31
bb. Deniz icra hukukuna ilişkin düzenlemeler	31
cc. Özel olarak gemilerin ihtiyati haczine ilişkin düzenlemeler	32
b. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Dönemi	33
c. Türkiye'nin 1999 Cenevre Konvansiyonu'na Taraf Olmasından Sonraki Dönem	35
C. Gemilerin İhtiyati Haczi Kavramı	36
1. Uluslararası Konvansiyonlar	36
2. İngiliz Hukuku	47
a. Genel Olarak Geçici Hukuki Koruma	47
aa. "Mareva" Tedbiri ("The Mareva Injunction")	47
bb. "Anton Piller" Tedbiri ("The Anton Piller Injunction")	55
cc. Malvarlığını Dondurma Tedbiri ("Freezing Injunction")	57
b. Gemilerin İhtiyati Haczi	59
3. Türk Hukuku	65
D. İhtiyati Haczin Deniz Hukuku Bakımından Önemi	68
E. Gemilerin İhtiyati Haczi Kurumunun Anayasal Dayanakları	73

F. Gemilerin İhtiyati Haczi Kurumunun Hukuki Niteliği.....	76
II. GEMİLER HAKKINDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR VE ÖZEL OLARAK İHTİYATİ HACİZ.....	83
A. Genel Olarak.....	83
B. İhtiyati Haciz.....	84
C. İhtiyati Tedbir.....	85
D. Kanunî (Kanuna Aykırı) Rehin Tesisi.....	88
III. GEMİLERİN İHTİYATİ HACZİ ŞARTLARI.....	92
A. Genel Olarak.....	92
B. Alacağa İlişkin Şartlar.....	93
1. Gemilerin İhtiyati Haczinde Alacağın Niteliği: Deniz Alacağı 93	
a. Kavram ve Tarihçe.....	93
aa. Milletlerarası Hukuk Açısından Deniz Alacağı Kavramı.....	93
bb. Türk Hukuku Açısından Deniz Alacağı Kavramı.....	97
b. Deniz Alacaklarının Vasıflandırılması.....	111
c. Deniz Alacaklarının Özellikleri.....	116
aa. Gemiye İlişkin Olması.....	116
bb. Sınırlı Sayı İlkesi.....	118
d. Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklarla İlişkisi.....	121
e. Deniz Alacağı Hakkı Veren Alacaklar.....	125
2. Alacağın İspatı.....	126
a. Genel Olarak.....	126
b. Gemilerin İhtiyati Haczinde İspat Yükü.....	127
c. Gemilerin İhtiyati Haczinde İspatın Konusu.....	128
d. Gemilerin İhtiyati Haczinde İspat Ölçüsü.....	135
aa. Genel Olarak.....	135
bb. Yaklaşık İspat.....	136
e. Deliller.....	143
3. Rehinle Teminat Altına Alınmış Deniz Alacaklarında İhtiyati Haciz.....	147

a. Genel Olarak	147
b. Rehinli Deniz Alacakları	150
aa. Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar	150
bb. Diğer Rehinli Deniz Alacakları	152
cc. Hapis Hakkı.....	154
C. İhtiyati Haciz Sebepleri.....	157
1. Genel Olarak	157
2. Vadesi Gelmiş Deniz Alacaklarında.....	159
3. Vadesi Gelmemiş Deniz Alacaklarında	163
a. Genel Olarak	163
b. Vadesi Gelmemiş Deniz Alacağı.....	166
c. Borçlunun Belirli Bir Yerleşim Yerinin (İkametgâhının) Olmaması.....	170
d. Borçlunun Taahhütlerinden Kurtulmak Amacıyla İşlemler Yapması.....	174
aa. Genel Olarak	174
bb. Sübjektif Unsur	174
cc. Objektif Unsur	178
aaa. Borçlunun Kaçması veya Kaçma Hazırlığı İçinde Olması.....	178
bbb. Borçlunun Mallarını Kaçırması, Gizlemesi ya da Hileli İşlemlerde Bulunması	179

İKİNCİ BÖLÜM

İHTİYATİ HACİZ KARARI

I. GÖREV.....	183
A. Genel Olarak	183
B. Deniz Ticareti ile Deniz Sigortalarına İlişkin Hukuk Davalarına Bakmakla Görevli Mahkeme	184
C. Esas Hakkında Takip veya Dava Açılmadan Önce Görevli Mahkeme	187

D. Esas Hakkında Takip veya Dava Açıldıktan Sonra Görevli Mahkeme	190
1. İcra Takibi Bakımından.....	190
2. Dava Bakımından	191
II. YETKİ	194
A. Genel Olarak.....	194
B. Esas Hakkında Takip veya Dava Açılmadan Önce Yetkili Mahkeme	196
1. Yetki Kuralı	196
2. Geminin Bulunduğu Yer Mahkemesi.....	197
3. Türk Bayraklı Gemilerin İhtiyati Haczinde Alternatif Yetkili Mahkemeler	202
a. Sicil Yeri Mahkemesi.....	202
b. Malikin Yerleşim Yeri Mahkemesi.....	204
c. Kiracının Yerleşim Yeri Mahkemesi.....	205
C. Esas Hakkında Takip veya Dava Açıldıktan Sonra Yetkili Mahkeme	206
1. İcra Takibi Yapılması.....	206
2. Dava Açılması.....	207
a. Türk Mahkemelerinde Dava Açılması	207
b. Yabancı Hakem Önünde ya da Mahkemede Dava Açılması.....	208
D. Yetki Kurallarının Hukuki Niteliği.....	211
1. Genel Olarak	211
2. Yetki, Tahkim ve Uygulanacak Hukuk Kayıtlarının Etkisi	213
E. Boğazlardan Geçiş Rejimi Açısından Türk Mahkemelerinin Yargı Yetkisi	217
1. Boğazlardan Geçen Yabancı Gemiler Üzerinde Yargı Yetkisine İlişkin Milletlerarası Düzenlemeler.....	217
a. Genel Olarak Boğazlar	217
b. Tarihsel Süreç.....	219
c. Zararsız Geçen Yabancı Gemiler Üzerinde Haciz Yetkisi.....	221

aa. Genel Olarak	221
bb. Geçiş Sırasında Doğan veya Geçiş Nedeniyle Üstlenilen Yükümlülükler	225
cc. Geminin Karasularında Durması veya İç Sulardan Karasularına Geçmesi.....	226
d. Transit Geçen Yabancı Gemiler Üzerinde Haciz Yetkisi .	227
aa. Genel Olarak	227
bb. Yargı Yetkisi.....	229
2. Türk Boğazlarından Geçen Yabancı Gemiler Üzerinde Türk Mahkemelerinin İhtiyati Haciz Yetkisi.....	230
a. Türk Boğazlarından Geçiş Rejimi	230
b. İhtiyati Haciz Yetkisi	233
aa. Genel Olarak	233
bb. Uğraksız Geçiş Yapan Gemiler	242
cc. Uğraklı Geçiş Yapan Gemiler	247
III. YARGILAMANIN TARAFLARI	249
A. Genel Olarak	249
B. İhtiyati Haciz Talep Edebilecekler Alacaklılar.....	250
1. Gemi Adamları	250
2. Kredi Kurumları (Bankalar)	252
3. Tedarikçiler ve Hizmet Sunanlar.....	254
4. Sigortacılar	255
5. Yük İlgilileri	256
6. Yolcular ve Diğer Kişiler.....	257
7. Aracılar	257
8. Tersane, Tekne İmal ve Çekek Yeri Sahipleri	258
9. Kurtaranlar	260
10. Kamu ve Liman İşletmeleri	261
11. Diğer Alacaklılar	262
C. Aleyhine İhtiyati Haciz Talep Edilebilecek Borçlular	263
1. Genel Olarak	263

2. Borçlu İle Gemi Arasındaki Hukuki İlişki	265
a. Genel Olarak	265
b. Gemi Maliki.....	269
c. Geminin Kiracısı.....	271
aa. Kural.....	271
bb. İstisna	274
aaa. Genel Olarak.....	274
bbb. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması.....	276
aaaa. Kavram.....	276
bbbb. Kurumun Kiracı Bakımından Uygulanması.....	279
d. Yönetici.....	287
e. Zaman Çartereri	290
f. Devlet Gemisinin İhtiyaten Haczi	290
aa. Genel Olarak	290
bb. Türk Devleti Aleyhine İhtiyati Haciz	292
cc. Yabancı Devlet Aleyhine İhtiyati Haciz	296
IV. İHTİYATİ HACİZ YARGILAMASI.....	300
A. İhtiyati Haciz Talebi.....	300
B. İhtiyati Haciz Talebinde Bulunma Zamanı.....	304
C. İhtiyati Haciz Başvurusunda Bulunmanın Hukuki Sonuçları.....	305
1. İhtiyati Haciz Başvurusunun Maddî Hukuk Bakımından Sonuçları	306
2. İhtiyati Haciz Başvurusunun Usûl Hukuku Bakımından Sonuçları	307
D. Gemilerin İhtiyati Haczinde Arabuluculuk	312
E. Yargılama Usûlü.....	314
1. Genel Olarak	314
2. Gemilerin İhtiyati Haczinde Uygulanacak Yargılama Usûlü. 314	
3. Gemilerin İhtiyati Haczinde Hukuki Dinlenilme Hakkı.....	320
a. Genel Olarak	320

b.	İhtiyati Haciz Yargılamasında Hukuki Dinlenilme Hakkı.....	325
c.	Gemilerin İhtiyati Haczinde Hukuki Dinlenilme Hakkının Temini	329
F.	İhtiyati Haciz Kararı ve İçeriği.....	335
1.	İhtiyati Haciz Talebi Üzerine Verilecek Karar	335
2.	İhtiyati Haciz Kararının İçeriği.....	339
V.	İHTİYATİ HACİZ TALEBİNDE TEMİNAT	343
A.	Genel Olarak.....	343
B.	Teminatın Miktarı ve Türü.....	347
C.	Teminat Gösterilmesi Gerekmeyen Haller	351
1.	Gemi Adamı Alacağı Bakımından İhtiyati Haciz.....	351
2.	İlâm ya da İlâm Niteliğinde Belgeye Dayanan Deniz Alacakları Bakımından İhtiyati Haciz.....	354
D.	Teminatın Yatırılacağı Aşama	357
E.	Teminatta Değişiklik.....	359
1.	Teminatın Artırılması.....	359
2.	Teminatın Azaltılması	364
3.	Teminatın Türünün Değiştirilmesi.....	365
4.	Teminatın Yatırılması Süreci	366
5.	Yetkili Mahkeme.....	366
F.	Teminatın İadesi	368

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İHTİYATİ HACİZ KARARININ İCRASI, KARARA KARŞI KONULMASI VE İHTİYATİ HACZİ TAMAMLAYAN İŞLEMLER

I.	İHTİYATİ HACİZ KARARININ İCRASI.....	373
A.	Genel Olarak.....	373
B.	Yetkili İcra Dairesi	375

C. Kararın İcrasını Talep Süresi	377
D. Kararın Derhal İcrası	381
E. Gemiye El Konulması ve Diğer Muhafaza Tedbirleri	383
1. TTK Öncesi Dönem	383
a. Sicile Kayıtlı Olmayan Gemilerde	383
b. Sicile Kayıtlı Gemilerde	384
c. Yabancı Bayraklı Gemilerde	386
2. TTK Çerçevesinde Gemiye El Konulması ve Diğer Muhafaza Tedbirleri.....	387
a. Genel Olarak	387
b. Geminin Seferden Men Edilmesi.....	387
c. Resmî Makamlara Bildirim	398
d. İhtiyati Haciz Tutanağının Düzenlenmesi	399
aa. Genel Olarak	399
bb. Gemi Değerinin Mahkemece Tespiti	400
cc. İhtiyati Haciz Tutanağının Tebliği	402
e. Sefere Çıkılmış Gemiler Hakkında Muhafaza Tedbirleri ..	404
aa. Genel Olarak	404
bb. Yola Hazır Geminin Haciz Muafiyeti	405
cc. Türk Bayraklı Gemiler	407
dd. Yabancı Bayraklı Gemiler.....	410
f. İhtiyati Haciz Konusu Geminin Muhafaza ve İdaresi	411
II. İHTİYATİ HACZİN KAPSAMI.....	418
A. Genel Olarak	418
B. Gemilerin İhtiyati Haczinde İhtiyati Haczin Kapsamı	418
1. Gemi	418
2. Bütünleyici Parça ve Eklentiler.....	421
a. Genel Olarak	421
b. Bütünleyici Parça.....	422
c. Eklenti.....	423
3. Geminin İşletilmesinden Elde Edilen Gelir ve Menfaat.....	425

4. Kardeş Geminin İhtiyati Haczi.....	427
a. Genel Olarak	427
b. Kardeş Gemi Haczinin Şartları.....	429
aa. Deniz Alacağıının Doğduğu Gemi Bakımından.....	429
bb. İhtiyaten Haczedilen (Kardeş) Gemi Bakımından....	432
c. İhtiyati Haczin Kardeş Gemi Üzerinde İcrası.....	434
d. Kardeş Gemi Haczinin Mümkün Olmadığı Haller	439
aa. Mülkiyet ve Zilyetlikten Doğan Uyuşmazlıklar	439
bb. TTK m. 1352/1(v) Bendi Kapsamındaki Talepler ...	441
e. Tüzel Kişilik Perdesinin Çapraz Aralanması.....	443
aa. Genel Olarak	443
bb. Teorinin Uygulanması.....	447
III. İHTİYATİ HACZİN HÜKMÜ.....	454
A. Geçici Hukuki Koruma Olması.....	454
B. Alacağın Muaccel Hale Gelmesi.....	456
C. Haczin Yeri Mahkemesinin veya İcra Dairesinin Yetkili Kabul Edilmesi (“Forum Arresti”)	457
D. Hacze İştirak.....	458
1. Genel Olarak	458
2. Gemilerin İhtiyati Haczinde Hacze İştirak	460
a. Hacze İştirak Şartları.....	460
b. Hacze İştirak Usûlü	466
IV. YENİDEN YA DA AYNI ALACAK İÇİN İHTİYATİ HACİZ	467
A. Kural: Yeniden ya da Aynı Alacak İçin Haczin Yasası	467
1. Genel Olarak	467
2. Yasanın Uygulanma Şartları.....	469
a. Alacağın Takibinin Güvence Altına Alınmış Olması	469
b. Aynı Alacak İçin Talepte Bulunulması	472
c. Borçlunun Gemisinin ya da Kardeş Geminin Haczedilmesi.....	473
3. Yasanın Kapsamı.....	474

B. İstisna: Yeniden ya da Aynı Alacak İçin İhtiyati Haciz.....	475
1. Gelişim Süreci.....	475
2. Üzerinde Deniz Alacağı Doğan Gemi Bakımından.....	478
a. Teminatın Türü ve Miktarının Yetersiz Olması.....	478
b. Teminat Veren Aczi	480
c. Geminin veya Teminatın Serbest Kalması	481
aa. Makul Sebeplere Dayanarak Hareket Eden Alacaklının Talebiyle veya Onayıyla Serbest Kalması.....	481
bb. Alacaklının Makul Önlemleri Alamaması Nedeniyle Serbest Kalması.....	482
3. Kardeş Gemi Bakımından	484
4. Geminin Hukuka Aykırı Yollarla Serbest Kalması.....	485
V. İHTİYATİ HACİZ KARARINA KARŞI KONULMASI.....	486
A. Genel Olarak.....	486
B. İhtiyati Haciz Kararına Karşı İtiraz.....	488
1. İtirazın Hukuki Niteliği.....	488
2. İtiraz Sebepleri.....	491
a. Yasal Düzenleme.....	491
b. Sebepler.....	491
aa. Görev ve Yetki İtirazı.....	491
bb. İhtiyati Haciz Sebeplerine İtiraz	494
cc. Teminatın Miktarına İtiraz	501
c. İstihkak Prosedürü.....	502
3. İtiraz Yargılaması	505
a. Görevli ve Yetkili Mahkeme	505
aa. Dava Açılmadan Önce.....	505
bb. Dava Açıldıktan Sonra.....	506
aaa. Türkiye’de Mahkemede Dava Açılmışsa.....	506
aaaa. İtirazdan Önce Dava Açılması.....	506
bbbb. İtirazdan Sonra Dava Açılması.....	506

bbb. Hakem Önünde veya Yurt Dışındaki Bir Mahkemede Dava Açılmışsa.....	508
b. Taraflar.....	509
c. İtiraz Süresi	510
d. İtiraz Usûlü	513
e. İtirazın İncelenmesi.....	515
f. İtiraz Hakkında Verilen Karar	519
C. Durum ve Şartların Değişmesi Sebebiyle İhtiyati Haczin Kaldırılması	524
1. Genel Olarak.....	524
2. Gemilerin İhtiyati Haczi Bakımından Yasal Durum	526
3. Niteliği ve Şartları.....	527
4. Yargılama Usûlü.....	530
D. Teminat Karşılığı Geminin Serbest Bırakılması.....	532
1. Genel Olarak.....	532
2. Gemi Değerinin Depo Edilmesi Yoluyla Geminin Serbest Bırakılması	534
a. Yasal Düzenleme.....	534
b. Gemi Değerini Karşılamanın Teminatın Depo Edilmesi	535
c. Fon Tesisi	539
aa. Kavram	539
bb. Fon Tesisi Suretiyle Geminin Serbest Bırakılması.....	541
3. Teminat Karşılığı İhtiyati Haczin Kaldırılması	542
a. Yasal Düzenleme.....	542
b. Deniz Alacağını Karşılamanın Teminatın Depo Edilmesi....	542
4. Teminatın Miktarı ve Belirlenmesi	546
5. Teminatın Değiştirilmesi	548
VI. İHTİYATİ HACZİ TAMAMLAYAN İŞLEMLER	549
A. Genel Olarak.....	549
B. Dava ve Takipten Önce Konulan İhtiyati Haczin Tamamlanması.....	550

1. Genel Olarak	550
2. Takip Yapılması.....	553
a. Yetki.....	553
b. Süre	556
aa. Yasal Düzenleme.....	556
bb. Sürenin Uygulanması	558
c. Başlatılabilecek Takip Türleri.....	558
aa. Genel Olarak	558
bb. Genel Haciz Yoluyla Takip	560
cc. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip.....	563
aaa. Genel Olarak.....	563
bbb. Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip	564
ccc. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip	566
dd. İflâs Yoluyla Takip	568
ee. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz veya İflâs Yoluyla Takip.....	570
d. Takip Yapılmasının Sonuçları	572
3. Dava Açılması.....	574
a. Yetkili ve Görevli Mahkeme	574
b. Süre	582
c. İhtiyati Haczi Tamamlayan Dava	583
d. Dava Açılmasının Sonuçları	584
C. Dava ve Takipten Sonra Konulan İhtiyati Haczin Tamamlanması.....	586
1. Genel Olarak	586
2. Takip Talebinden Sonra İhtiyati Haciz Konulması	586
a. İcra Takibinden Sonra	586
b. İflâs Takibinden Sonra	588
3. Dava Açıldıktan Sonra İhtiyati Haciz Konulması	589
D. İlämlı İcrada İhtiyati Haczin Tamamlanması.....	591

1. Yetki.....	591
2. Süre	591
3. Takip Türleri.....	592
a. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmlı Takip	592
aa. Gemi İpoteğinin Paraya Çevrilmesi.....	592
bb. Tersane Sahibinin Kanunî İpoteğinin Paraya Çevrilmesi.....	594
cc. Hapis Hakkının Paraya Çevrilmesi	595
b. Adî Deniz Alacaklarına İlişkin İlâmlı Takip	595
aa. Konusu Para Olan Adî Deniz Alacakları Bakımından	595
bb. Konusu Para Olmayan Adî Deniz Alacakları Bakımından	596
SONUÇ	597
KAYNAKÇA.....	617